

УДК 336.717:351.72

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/36.9>**Пономаренко В.О.**

здобувач вищої освіти ступеня «доктор філософії»

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7861-8513>

МЕХАНІЗМ РАХУНКІВ УМОВНОГО ЗБЕРІГАННЯ (ЕСКРОУ) ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються сучасні виклики, що постають перед фінансовими інститутами та суб'єктами підприємництва у сфері використання рахунків умовного зберігання (ескроу), та обґрунтовуються можливі шляхи їх вирішення з урахуванням нових державних ініціатив. Особлива увага приділена Постанові Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 р. № 1016, яка вносить суттєві зміни до механізмів державної підтримки, зокрема через включення ескроу в систему компенсаційних виплат за договорами факторингу. Автор аналізує інституційну трансформацію ескроу як інструменту підвищення прозорості, контролю, ефективності фінансування малого й середнього бізнесу та стимулювання економічного зростання через мінімізацію ризиків та підвищення довіри до фінансових операцій.

Ключові слова: ескроу, рахунок умовного зберігання, фінансова інфраструктура, державна підтримка бізнесу, факторинг, прозорість фінансування, фінансові інструменти.

Постановка проблеми. Відсутність чіткого правового регулювання, низький рівень обізнаності суб'єктів господарювання щодо можливостей ескроу, а також обмежена інфраструктура для впровадження цього інструменту стримують його поширення. Це, у свою чергу, ускладнює залучення іноземних інвестицій, розвиток внутрішнього ринку та підвищення конкурентоспроможності економіки. Таким чином, виникає потреба у комплексному дослідженні механізму рахунків умовного зберігання, аналізі його потенціалу як інструменту стимулювання економічного розвитку та розробці пропозицій щодо адаптації міжнародного досвіду до умов України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Механізм рахунків умовного зберігання (ескроу) є об'єктом уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, оскільки його застосування сприяє зниженню транзакційних ризиків і підвищенню довіри між сторонами економічних відносин. У міжнародній науковій літературі ескроу розглядається як ефективний інструмент забезпечення безпеки розрахунків у сферах нерухомості, торгівлі, інвестиційних операцій та міжнародних угод. Зокрема, в праці К. Бентон [1] підкреслено роль ескроу у зменшенні асиметрії інформації та захисті інтересів сторін у складних контрактах. Вона акцентує увагу на універсальності механізму, який адаптується до різних правових систем, зокрема англосаксонської та континентальної, виокремлює переваги та недоліки цього фінансового інструменту.

У своїх рекомендаціях Рішель С. Брейді, колишній експерт Федерального резервного банку Сан-Франциско, наголошує на ключових етапах роботи фінансових установ із ескроу-рахунками, які мають дотримуватися як до, так і після їх відкриття [2]. Зокрема, до початку дії рахунку необхідно провести попередній аналіз для визначення початкової суми внеску та щомісячних платежів, а також надати позичальнику стартову виплату. Після завершення кожного розрахункового року ескроу-фінансування слід проводити повторний аналіз для коригування обсягів платежів на наступний період із урахуванням можливого надлишку, нестачі або дефіциту коштів. Крім того, фінансова установа повинна готувати і нада-

вати позичальнику щорічну виплату з рахунку умовного депонування, забезпечуючи прозорість і контроль у процесі управління такими рахунками.

В українському науковому дискурсі питання ескроу досліджуються переважно в контексті банківської діяльності та правового регулювання. Так, Ю.А. Таргоній акцентує на доцільності чіткого нормативного розмежування форм ескроу-контрактів залежно від сфери їх застосування [3]. Зокрема, автор зазначає, що двостороння форма договору є доцільною у випадках, коли ескроу використовується в межах процедури витіснення меншості акціонерів (squeeze-out), де чітко визначено ініціатора і вигодоотримувача. Натомість тристоронній формат є більш відповідним у комерційній та інвестиційній практиці, зокрема при розрахунках за товари, послуги, об'єкти інтелектуальної власності, а також в операціях з нерухомістю, включаючи взаємовідносини між інвесторами і забудовниками. Такий підхід дозволяє збалансувати інтереси сторін і гарантує виконання зобов'язань шляхом залучення незалежного посередника – банку або іншої фінансової установи.

У статті І.І. Шпуганича проаналізовано правову природу та договірну конструкцію рахунку умовного зберігання (ескроу) у контексті процедури сквіз-аут, з акцентом на співвідношення норм ЦК України та спеціального законодавства про акціонерні товариства [4]. Автор обґрунтовує роль банку як незалежного ескроу-агента, висвітлює зміну строків виплат бенефіціарам та оцінює переваги й недоліки чинного правового регулювання.

У дослідженні Дудлів Н.О. та Махін І.М. проаналізовано переваги та недоліки застосування ескроу-рахунків в Україні. Автори відзначають позитивні аспекти, зокрема чітке визначення операцій, можливість захисту прав сторін і залучення іноземних інвесторів, а також використання іноземної валюти. Водночас серед недоліків виокремлено правову неврегульованість низки питань, обмеження щодо ескроу-агентів і об'єкта зберігання, а також відсутність податкової чіткості. Авторами запропоновано шляхи удосконалення законодавства, зокрема розширення кола ескроу-агентів за рахунок нотарі-

усів і юридичних компаній та адаптацію міжнародного досвіду до українських реалій [5].

Попри значний обсяг досліджень, у вітчизняній літературі бракує комплексного аналізу економічного потенціалу ескроу як інструменту стимулювання розвитку, зокрема в умовах посткризового відновлення економіки України. Недостатньо уваги приділено питанням адаптації міжнародного досвіду, розвитку інфраструктури для ескроу та оцінки його впливу на інвестиційну привабливість країни. Ці прогалини визначають актуальність подальшого дослідження механізму рахунків умовного зберігання в контексті економічного розвитку України.

Метою статті є дослідження та обґрунтування напрямків удосконалення системи ескроу в Україні шляхом інтеграції цього фінансового інструменту в механізми державної підтримки підприємництва, зокрема у сфері факторингу, а також оцінка ефективності регуляторних змін, запроваджених постановою Кабінету Міністрів України № 1016 від 22 вересня 2023 року. Ця мета дозволяє відобразити як наукову новизну, так і практичну спрямованість дослідження, а також чітко окреслює рамки розгляду проблематики. Інтеграція механізму рахунків умовного зберігання (ескроу) у систему державної підтримки суб'єктів підприємництва, зокрема у сфері факторингу, сприятиме підвищенню прозорості, ефективності використання бюджетних коштів та розширенню доступу малого і середнього бізнесу до фінансових ресурсів, що в сукупності позитивно вплине на економічний розвиток України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах економічної нестабільності, спричиненої війною, глобальними викликами та обмеженим доступом до фінансових ресурсів, забезпечення стабільності та підтримки малого і середнього бізнесу (МСП) стає пріоритетом державної політики. Одним із перспективних інструментів, що може забезпечити прозорість, зменшити ризики та посилити довіру між учасниками фінансових операцій, є механізм рахунків умовного зберігання (ескроу). У міжнародній практиці ескроу-рахунки активно засто-

совуються в операціях з нерухомістю, корпоративними правами, стартап-інвестиціями та комерційних угодах. В Україні ж цей інститут досі перебуває у стадії становлення та обмеженого функціонування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2023 р. № 1016 були внесені важливі зміни до підходів державної підтримки підприємництва, зокрема через інтеграцію механізму ескроу у систему компенсацій за договорами факторингу [6]. Це нововведення відкриває нові можливості для фінансової інфраструктури, оскільки дозволяє поєднати прозорість бюджетних виплат із підвищенням фінансової дисципліни суб'єктів господарювання.

Зміни сфокусовані на вивчення правової природи, економічної доцільності та ефективності застосування ескроу-рахунків у рамках державних компенсаційних програм, а також на окреслення шляхів подальшого вдосконалення цієї системи в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

У контексті реформування фінансового сектору України важливим напрямом залишається підвищення прозорості та ефективного управління публічними коштами. З цією метою держава все активніше залучає механізми умовного зберігання коштів (ескроу) як інструмент контролю за виконанням зобов'язань у сфері підприємництва, зокрема в рамках державної підтримки малого та середнього бізнесу. Визначено механізм використання рахунків умовного зберігання (ескроу) для здійснення компенсаційних виплат, що забезпечує прозорість та контроль за використанням бюджетних коштів.

В зв'язку з євроінтеграційними процесами в Україні, а саме: зобов'язанням імплементувати положення Директиви № 2004/25/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21 квітня 2004 р., що стосуються заявки та пропозиції ціни поглинання, в законодавстві України починаючи з 2017 р. з'явилося положення про договір рахунка умовного зберігання. Основні нормативно-правові акти, які регулюють порядок надання ескроу-послуг наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Нормативно-правове регулювання рахунків ескроу в Україні

№ з/п	Нормативно-правовий акт	Ключові положення щодо ескроу	Сфера застосування	Контролюючий орган
1	2	3	4	5
1	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах» 23.03.2017 № 1983-VIII [7].	– законодавче закріплення поняття договору рахунка умовного зберігання (ескроу); – встановлення базових правових засад функціонування ескроу; – введення механізму обов'язкового використання ескроу при викупі акцій; – визначення відповідальності ескроу-агента	Корпоративне управління, М&А угоди, викуп акцій	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національний банк України
2	Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків (Постанова Правління НБУ 29.07.2022 № 162) [8].	– визначення поняття рахунка умовного зберігання (ескроу); – встановлення порядку відкриття ескроу-рахунків; – регламентація використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах; – вимоги до документообігу та звітності; – процедури ідентифікації сторін договору	Банківська система, платіжні послуги	Національний банк України

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5
3	ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (глава 48, 72) 16.01.2003 № 435-IV [9].	– визначення правової природи договору ескроу як договору зберігання; – регулювання прав та обов'язків сторін договору; – встановлення порядку виконання зобов'язань за договором; – умови припинення договору; – відповідальність за порушення умов договору; – особливості ескроу при купівлі-продажу нерухомості	Загальноцивільні відносини, нерухомість, комерційні угоди	Суди загальної юрисдикції
4	Положення про порядок здійснення банками та фінансовими компаніями операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах (Постанова Правління НБУ 15.12.2004 № 639) [10].	– регламентація використання рахунку ескроу для забезпечення розрахунків за гарантіями; – порядок зарахування та повернення коштів з рахунку ескроу при гарантійних операціях; – вимоги до договору рахунку ескроу при гарантійному забезпеченні; – процедури контролю за цільовим використанням коштів	Банківські гарантії, фінансові гарантії	Національний банк України
5	Положення про провадження депозитарної діяльності (Постанова Правління НБУ 03.07.2024 № 78) [11].	– регулювання використання рахунків ескроу в депозитарній системі; – механізм забезпечення виконання зобов'язань за правочинами щодо часток товариства; – порядок блокування та розблокування цінних паперів; – вимоги до депозитарних установ як ескроу-агентів; – процедури врегулювання спорів	Ринок цінних паперів, депозитарна діяльність	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
6	Постанова Кабінету Міністрів України (зміни до постанов № 28 і № 29 від 24.01.2020 р.) 22.09.2023 № 1016 [6].	– механізм використання ескроу-рахунків у рамках компенсацій за договорами факторингу; – порядок акумулювання коштів для відшкодування збитків; – процедури звернення до ескроу-рахунків при настанні страхових випадків; – взаємодія з Фондом гарантування вкладів	Факторингові операції, страхування, компенсаційні механізми	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національний банк України
7	Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» 14.12.2021 № 1953-IX [12].	– визначення ескроу як фінансової послуги; – ліцензійні вимоги до надавачів ескроу-послуг; – вимоги до професійної придатності ескроу-агентів; – система нагляду за діяльністю ескроу-агентів	Фінансові послуги загалом	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національний банк України
8	ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 02.12.2010 № 2755-VI [13].	– відсутність спеціальних норм щодо ескроу; – застосування загальних правил оподаткування доходів; – ПДВ при наданні фінансових послуг (загальний порядок); – оподаткування комісійної винагороди ескроу-агентів	Загальне оподаткування фінансових послуг	Державна податкова служба України
9	Лист НБУ Про використання рахунку умовного зберігання ескроу) 26.06.2018 № 57-0009/35264 [14].	– роз'яснення щодо практичного застосування норм; – відповіді на питання банків; – уточнення процедурних моментів; – тлумачення спірних питань	Методологічне забезпечення, роз'яснення	Національний банк України
10	Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» 06.12.2019 № 361-IX [15].	– вимоги фінансового моніторингу для ескроу-операцій; – процедури належної перевірки клієнтів; – повідомлення про підозрілі операції; – ведення реєстрів операцій	Фінансовий моніторинг, протидія відмиванню коштів	Державна служба фінансового моніторингу України

Джерело: складено на основі чинного законодавства України та нормативно-правових актів регуляторних органів

Механізм рахунків умовного зберігання (ескроу) відіграє важливу роль у забезпеченні надійності розрахунків і виконанні договірних зобов'язань між сторонами, особливо в умовах високих фінансових ризиків. Ескроу не лише виступає інструментом тимчасового зберігання коштів чи активів третьою, неупередженою стороною – банком або спеціалізованою установою, – а й є формою фінансової гарантії, що сприяє зниженню рівня недовіри між контрагентами. Суть цього механізму полягає в тому, що депоновані кошти або активи залишаються заблокованими до моменту виконання сторонами заздалегідь визначених умов. Лише після їхнього виконання банк здійснює перерахування коштів бенефіціару, або повертає їх депоненту – у разі порушення умов договору.

В умовах України та її прагнення до активізації зовнішньоекономічної діяльності, інструмент ескроу набуває особливої актуальності. Зокрема, Національний банк України через зміни до підзаконних актів надає українським експортерам можливість отримання банківських кредитів під забезпечення коштів, що перебувають на ескроу-рахунках. Це відкриває нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, який зазвичай стикається з браком ліквідності. Такий

підхід дозволяє компаніям отримувати необхідне фінансування, не ризикуючи втратити кошти через невиконання зобов'язань контрагентами.

Ключовою перевагою ескроу є його умовний характер – активи або кошти передаються лише після досягнення чітко визначених угодою умов, що значно підвищує рівень правової визначеності та договірної дисципліни. Участь нейтрального агента в особі банку гарантує прозорість і контроль за дотриманням домовленостей, що особливо важливо в міжнародній торгівлі, проектному фінансуванні та в інвестиційній діяльності. Таким чином, механізм ескроу здатен стати ефективним фінансовим інструментом стимулювання економічного зростання, особливо у країнах з нестабільною правовою системою або низьким рівнем довіри між бізнес-середовищем. Сутність ескроу полягає також в мінімізації ризиків для обох сторін угоди, оскільки активи не випускаються, поки не буде виконано умови [16].

Схематично процес виконання угоди з використанням ескроу рахунку наведено на рисунку 1.

Згідно із законодавством України, ескроу-агентом може виступати лише банк. Як зазначають фахівці, для дрібних угод такий інструмент реалізувати досить

Рисунок 1 – Схема процесу виконання угоди з використанням ескроу-рахунку

Джерело: розроблено автором

складно [17]. Проте, незважаючи на всі існуючі проблеми, даний механізм дуже необхідний і, очевидно, буде затребуваний. Згодом на практиці буде відпрацьовано механізми, здатні зробити застосування ескроу-рахунків в Україні ефективнішими, а конкурентний ринок банківських послуг дозволить розширити сферу їх використання.

У зазначеній постанові № 1016 ескроу-рахунки розглядаються як інструмент забезпечення цільового використання коштів, що спрямовуються на компенсацію частини факторингових витрат суб'єктів підприємства. Таке нормативне врегулювання є важливим кроком до розширення сфери застосування ескроу не лише в корпоративному секторі, а й у сфері державних фінансових інтервенцій.

Законодавчий підхід демонструє спробу імплементації інструменту ескроу у фінансову та фінансову політику держави, що відповідає міжнародній практиці, зокрема законодавствам США, Німеччини та Франції, де ескроу активно застосовується для забезпечення виконання умов договорів у галузі будівництва, стартап-інвестування та угод злиття й поглинання.

Однак, попри наявність окремих нормативних актів, в Україні все ще відсутній системний спеціалізований закон, який би комплексно регулював умови створення, функціонування та припинення ескроу-відносин. Це створює ризики неоднозначного тлумачення прав та обов'язків сторін та стримує широке впровадження даного інструменту.

Станом на 2024–2025 роки ескроу-системи в Україні перебувають на етапі поступового розвитку. Їх функціонування здебільшого реалізується у формі банківських рахунків умовного зберігання, що використовуються з чітко визначеними цілями – переважно в межах корпоративних угод, розрахунків із міноритарними акціонерами (зокрема в процедурах сквіз-аут), а також – останнім часом – у межах державних програм підтримки бізнесу, зокрема у сфері факторингу.

Більшість провідних банків України, зокрема державні та системно важливі установи (наприклад, АТ «Ощадбанк», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Укресімбанк»), мають технічну можливість відкриття ескроу-рахунків відповідно до вимог НБУ. Разом із тим, попит на ці послуги є обмеженим через:

- низьку поінформованість підприємців щодо можливостей ескроу;
- складність процедури оформлення;
- відсутність чіткої правової моделі, яка б охоплювала нетипові угоди (наприклад, у сфері нерухомості чи інвестиційних стартапів).

Постанова Кабінету Міністрів України № 1016 від 22 вересня 2023 року стала важливим кроком у розширенні функціонального призначення ескроу-систем. Уперше на нормативному рівні ескроу-рахунок було інтегровано в механізм компенсаційних виплат за договорами факторингу. Це дало можливість здійснювати фінансову підтримку бізнесу шляхом щомісячної компенсації базової винагороди фактору. Одночасно було запроваджено механізм контролю за цільовим використанням коштів через встановлення вимоги щодо спрямування не менше 30% авансованих коштів протягом кварталу. У разі невиконання цих умов обсяги наступного фінансування автоматично зменшуються.

Це стало першим кейсом цільового використання ескроу в системі бюджетних виплат, що суттєво підвищує рівень прозорості та довіри до інструменту з боку як держави, так і підприємців.

Однією з найпоширеніших практик застосування ескроу в Україні є операції з викупу часток у міноритарних акціонерів. У таких випадках рахунок умовного зберігання виступає гарантом виконання умов угоди: продавець отримує кошти лише після передання частки покупцеві, а сам перехід права власності вноситься в облікову систему лише за виконання всіх умов договору.

Національний депозитарій України (НДУ) у 2024 році реалізував першу таку угоду за участю компанії «Кернел», що стало знаковою подією для практики ескроу в корпоративному секторі [18].

На відміну від практики США, Канади чи Німеччини, де ескроу-рахунки активно використовуються при купівлі-продажу нерухомості, в Україні цей механізм поки що не застосовується масово. Причинами є відсутність відповідного законодавчого регулювання та обмежений банківський інтерфейс для залучення таких схем.

Однак, з огляду на позитивний досвід застосування ескроу в різних сферах, можна очікувати подальше розширення його використання, зокрема в межах державно-приватного партнерства, у сфері стартап-інвестування та реалізації венчурних проєктів, а також для забезпечення прозорості фінансування ініціатив з відновлення інфраструктури, особливо в умовах післявоєнної відбудови країни.

Висновки. Впровадження рахунків умовного зберігання (ескроу) в систему державної підтримки через механізми факторингу є інноваційним кроком для України. Постанова КМУ № 1016 задає вектор для розвитку прозорих фінансових інструментів, спрямованих на стимулювання малого та середнього бізнесу. Подальша нормативна деталізація, цифровізація процесів та підвищення обізнаності учасників ринку мають стати основою сталого розвитку ескроу в національній економіці. Ескроу-послуги, що передбачають залучення третьої сторони для зберігання активів до виконання певних умов, є важливим інструментом у сфері нерухомості, міжнародної торгівлі та інших фінансових транзакцій.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що механізм рахунків умовного зберігання (ескроу) має суттєвий нереалізований потенціал у сфері стимулювання економічного розвитку. Зокрема, йдеться про можливість підвищення прозорості фінансових операцій, зменшення ризиків у грошових розрахунках, зміцнення довіри між учасниками ринку та посилення контролю за використанням бюджетних коштів.

Унікальна особливість ескроу-послуг полягає у їх здатності поєднувати інтереси усіх сторін фінансової операції за рахунок умовного блокування коштів до моменту виконання визначених зобов'язань. Попри це, в українській практиці застосування ескроу поки що залишається обмеженим, а наукова розробка цього інституту – фрагментарною. Сучасні трансформації фінансової політики, зокрема зміни, закріплені Постановою Кабінету Міністрів України № 1016 від 22 вересня 2023 року, відкривають нові можливості для впровадження ескроу в державні програми підтримки бізнесу, особливо у сфері факторингу.

У цьому контексті виникає необхідність фокусування наукового пошуку на виявленні концептуальних механізмів, які б дозволили:

- ефективно інтегрувати ескроу у фінансову інфраструктуру України;
- розробити модель правового та процедурного забезпечення застосування ескроу у державних і приватних ініціативах;
- адаптувати міжнародний досвід з урахуванням українських реалій;

- сформувати стратегії мінімізації ризиків та забезпечення належного контролю з боку державних органів;
- забезпечити масштабованість ескроу-механізмів для потреб малого та середнього бізнесу.

Отже, подальший розвиток наукових досліджень у цьому напрямі дозволить не лише розкрити переваги ескроу як інструменту економічного регулювання, а й створити концептуальну основу для впровадження ефективних, прозорих і безпечних механізмів фінансування підприємництва в Україні.

Список використаних джерел:

1. Banton C. How Escrow Protects Parties in Financial Transactions. *Investopedia*. 2024. URL: <https://www.investopedia.com/terms/e/escrow.asp> (дата звернення: 11.06.2025).
2. Richele S. Brady Escrow Accounting Rules: Are You in Compliance? *Consumer Compliance Outlook*. 2018. №2. URL: <https://www.consumercomplianceoutlook.org/2018/second-issue/escrow-accounting-rules-are-you-in-compliance/> (дата звернення: 11.06.2025).
3. Таргоній Ю. А. Ознаки договору рахунка умовного зберігання (ескроу) за законодавством України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2022. № 60. С. 175–183.
4. Шпуганич І. І. Роль договору рахунка умовного зберігання (ескроу) у процедурі сквіз-аут. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 75: частина 2. С. 39–43.
5. Дудлів Н. О., Махinya І. М. Запровадження, використання та проблемні аспекти функціонування рахунків ескроу в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 782–785.
6. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і № 29. Постанова КМУ від 22 вересня 2023 р. № 1016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах» 23.03.2017 № 1983-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-19#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
8. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків. *Постанова Правління НБУ* 29.07.2022 № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
9. ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (глава 48, 72) 16.01.2003 № 435-IV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
10. Положення про порядок здійснення банками та фінансовими компаніями операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах. *Постанова Правління НБУ* 15.12.2004 № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
11. Положення про провадження депозитарної діяльності. *Постанова Правління НБУ* 03.07.2024 № 78. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0078500-24#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
12. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» 14.12.2021 № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134> (дата звернення: 11.06.2025).
13. Податковий кодекс України 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
14. Лист НБУ Про використання рахунку умовного зберігання ескроу 26.06.2018 № 57-0009/35264. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/LB18172> (дата звернення: 11.06.2025).
15. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 11.06.2025).
16. Nesterenko O., Ponomarenko V. Implementation of escrow as a basic prerequisite of sustainable financial development of Ukraine. *Sustainable development and circular economy: trends, innovations, prospects : scientific monograph*. R. Diakon, A. Kucher, M. Heldak. (Eds.) Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 208–224.
17. Кузьменко А. Ім'я відкладне. *Право*. Випуск №41 (1085). URL: <https://pravo.ua/articles/imja-otlagatelnoe/> (дата звернення: 11.06.2025).
18. Національний депозитарій України (НДУ). Рахунок ескроу: Дієвий механізм захисту прав при угодах із частками товариств та переходу права власності. URL: <https://www.csd.ua/rahunok-eskrou-diyevyj-mehanizm-zahystu-prav-pri-ugodah-iz-chastkamy-tovarystv-ta-perehodu-prava-vlasnosti/> (дата звернення: 11.06.2025).

References:

1. Banton C. (2024) How Escrow Protects Parties in Financial Transactions. *Investopedia*. Available at: <https://investopedia.com/terms/e/escrow.asp> (accessed June 11, 2025).
2. Richele S. (2018) Brady Escrow Accounting Rules: Are You in Compliance? *Consumer Compliance Outlook*, № 2. Available at: <https://consumercomplianceoutlook.org/2018/second-issue/escrow-accounting-rules-are-you-in-compliance/> (accessed June 11, 2025).
3. Targonii Yu. A. (2022) Oznaky dohovoru rakhunka umovnoho zberihannia (eskrou) za zakonodavstvom Ukrainy [Features of the escrow account agreement under the legislation of Ukraine]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*, № 60, pp. 175–183. (in Ukrainian)
4. Shpuhanich I. I. (2023) Rol dohovoru rakhunka umovnoho zberihannia (eskrou) u protseduri skviz-aut [The role of the escrow account agreement in the squeeze-out procedure]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya "Pravo"*, Issue 75, Part 2, pp. 39–43. (in Ukrainian)
5. Dudliv N. O., Makhynia I. M. (2018) Zaprovadzhennia, vykorystannia ta problemni aspekty funktsionuvannia rakhunkiv eskrou v Ukraini [Introduction, usage, and problematic aspects of escrow accounts functioning in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, № 10 (62), pp. 782–785. (in Ukrainian)

6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023). Pro vnesennia zmin do postanov KMU vid 24 sichnia 2020 r. № 28 i № 29 [On amendments to the resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 24, 2020 No. 28 and No. 29]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2023-%D0%BF#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
7. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017). Zakon Ukrainy № 1983-VIII [Law of Ukraine No. 1983-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-19#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
8. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2022). Instruktisia pro poriadok vidkryttia ta zakryttia rakhunkiv [Instruction on the procedure for opening and closing accounts]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
9. Verkhovna Rada Ukrainy. (2003). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
10. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2004). Polozhennia pro poriadok zdiisnennia operatsii za harantiiamy [Regulation on the procedure for operations on guarantees]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
11. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2024). Polozhennia pro provadzhennia depozytarnoi diialnosti [Regulation on conducting depository activities]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0078500-24#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). Zakon Ukrainy № 1953-IX [Law of Ukraine No. 1953-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
13. Verkhovna Rada Ukrainy. (2010). Podatkovy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
14. Natsionalnyi Bank Ukrainy. (2018). Lyst pro vykorystannia rakhunku eskrou [Letter on the use of escrow account]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/LB18172> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
15. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). Zakon Ukrainy № 361-IX [Law of Ukraine No. 361-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
16. Nesterenko O. & Ponomarenko V. (2024). Implementation of escrow as a basic prerequisite of sustainable financial development of Ukraine. In R. Diakon, A. Kucher, & M. Heldak (Eds.), *Sustainable development and circular economy: Trends, innovations, prospects* (pp. 208–224). Riga, Latvia: Baltija Publishing. (in Ukrainian)
17. Kuzmenko A. (2025). Im'ia vidkladne [Postponed name]. *Pravo*, (41). Available at: <https://pravo.ua/articles/imja-otlagatelnoe/> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)
18. CSD. (2025). Rakhunok eskrou: diievyi mekhanizm zakhystu prav pry uhodakh iz chastkamy tovarystv ta perekhodu prava vlasnosti [Escrow account: Effective mechanism for protecting rights in transactions with company shares and transfer of ownership]. Available at: <https://www.csd.ua/rahunok-eskrou-diyevyj-mekhanizm-zahystu-prav-pry-ugodah-iz-chastkamy-tovarystv-ta-perehodu-prava-vlasnosti/> (accessed June 11, 2025). (in Ukrainian)

Ponomarenko Vitalii

V.N. Karazin Kharkiv National University

THE ESCROW ACCOUNT MECHANISM AS A TOOL FOR STIMULATING ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE

The relevance of studying escrow account mechanisms in the context of Ukraine's economic development is determined by the growing need to ensure transparency, financial security, and trust in contractual relationships under conditions of economic instability. Escrow, as a financial tool, combines elements of settlement, security, and enforcement of contractual obligations. Its application becomes particularly significant in the context of financial uncertainty, low levels of institutional trust, and the necessity to improve business conditions for small and medium-sized enterprises. The purpose of this article is to explore how escrow mechanisms can be adapted and integrated into the national financial infrastructure to stimulate sustainable economic growth in Ukraine. The research methodology is based on systemic analysis, comparative legal methods, and modeling of institutional mechanisms. This approach made it possible to evaluate the effectiveness of escrow in various contexts, including public-private partnerships, state compensation programs, and commercial transactions. The normative framework was analyzed with a focus on recent regulatory changes, including the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1016, which provided a legal basis for using escrow accounts in state support for factoring contracts. The author also applied the method of logical generalization to determine the prospects for broader implementation of escrow services in the national economy. The results of the research demonstrate that the use of escrow accounts in Ukraine is currently at an early stage of development, with limited application primarily in corporate transactions, minor shareholder buyouts, and individual real estate deals. However, recent regulatory initiatives have opened new opportunities for institutionalizing escrow as a tool of state financial policy. Specifically, the implementation of escrow accounts within the framework of compensation mechanisms for business support introduces an additional layer of accountability and safeguards budgetary funds. It also promotes financial discipline among entrepreneurs and reduces risks of non-performance in contractual obligations. Furthermore, the ability to secure obligations through a neutral third party – typically a bank – enhances the confidence of market participants and may serve as a catalyst for attracting investment, including foreign capital. The practical value of the article lies in its emphasis on aligning the development of escrow services with broader economic policy objectives. The author proposes to extend the scope of escrow beyond its current use by including it in public-private partnership projects, infrastructure restoration programs, and startup financing schemes. A critical recommendation is to expand the list of eligible escrow agents, for instance, by allowing licensed notaries and legal entities to act in this role, thereby improving access and reducing administrative barriers. Another important proposal is the harmonization of Ukrainian legislation with international standards to ensure legal clarity, especially regarding taxation, liability, and enforcement procedures in escrow agreements.

Keywords: escrow, conditional storage account, financial infrastructure, state support for business, factoring, transparency of financing, financial instruments.

JEL classification: G21, H81, O16